

TYÖ- JA TASA- ARVOASIAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 8/2000 vp

Hallituksen esitys laiksi työmarkkinatuesta an- netun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 11 päivänä lokakuuta 2000 lähettänyt työ- ja tasa-arvoasiainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta (HE 159/2000 vp) ja samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnalle.

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 32/2000 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- vanhempi hallitussihteeri Pasi Järvinen, työministeriö
- vanhempi hallitussihteeri Hannu Hakkola, sosiaali- ja terveysministeriö
- tasa-arvovaltuutettu Pirkko Mäkinen, Tasa-arvovaltuutetun toimisto
- toimeentuloturvapääällikkö Elise Kivimäki, KELA
- lakimies Minna Helle, Akava
- sosiaalipoliittinen sihteeri Mirja Janérus, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK
- suunnittelupääällikkö Pertti Rauhio, Suomen Yrittäjät
- oikeustieteen kandidaatti, asiamies Johan Åström, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto TT
- sosiaalis sihteeri Veikko Simpanen, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työmarkkinatuesta annettua lakia. Työmarkkinatukeen oikeutetun henkilön työllistymisen tukemiseksi ja työn vastaanottamisesta aiheutuneiden kustannusten korvaamiseksi työvoimatoimisto voisi määrätä työmarkkinatuen maksamista jatkettavaksi matka-avustuksena työsuhteen aikana enintään kahden kuukauden ajan. Esityksen mu-

kaan matka-avustuksen edellytyksenä olisi kokaikatyön vastaanottaminen oman työssäkäyntialueen ulkopuolelta.

Esitys liittyy valtion vuoden 2001 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2001 alusta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esitys on osa lainsäädäntökokonaisuutta, jolla pyritään nostamaan työllisyysastetta sekä estämään syrjäytymistä mm. edistämällä työttömien alueellista liikkuvuutta ja työllistymistä esimerkiksi työhön liittyvien etuuskien tarkistamisella. Valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena ja puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Työnhakijoiden informointi

Työvoimapalveluita koskevassa lainsäädännössä ei ole säännöksiä työvoimahallinnon virkamiesten velvollisuudesta informoida työnhakijoita heitä koskevista säännöksistä ja oikeuksista. Tiedottamisvelvollisuus perustuu yleisiin hallinto-oikeudellisiin säännöksiin ja noudatettuihin käytäntöihin. Lainsäädännöllistä perustaa ehdotetaan täydennettäväksi eduskunnassa käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä laiksi kuntouttavasta työtoiminnasta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 184/2000 vp). Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi työvoimapalvelulakiin henkilöasiakkaan informointia koskeva säännös.

Matka-avustuksena maksettavan työmarkkinatuen osalta työnhakijan kannalta on olennaista, että hän tietää avustuksen saamisen edellytykset. Ehdotetun 12 e §:n 2 momentin sanamuodon mukaan matka-avustusta ei makseta, jos sen perusteena oleva työsuhde on alkanut ennen kuin avustuksen myöntämisestä on päätetty. Valiokunta ehdottaa jäljempänä momentin sanamuodon tarkistamista. Muutos ei kuitenkaan poista sen merkitystä, milloin työsuhde on alkanut ja milloin matka-avustuksesta on asiallisesti päätetty. Tämän johdosta valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että työnhakijaa informoidaan riittävästi ja matka-avustusta koskeva työvoimapolitiininen lausunto annetaan ripeästi, ettei hakija menetä etuutta.

Muutoksenhaku

Lakiehdotuksen 30 §:n 6 momentin mukaan matka-avustuksena maksettavaa työmarkkinatukea koskevaan päätökseen, takaisinperintää lukuun ottamatta, ei saa hakea valittamalla muutosta. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan todennut, ettei valituskiellosta ole perustuslain säännösten johdosta huomauttamista. Matka-avustus on harkinnanvarainen etuus. Perustuslakivaliokunta toteaa perustuslain 21 §:n 2 momentin johdosta, että viranomaiselle järjestetty harkintavalta ei sellaisenaan poista muutoksenhaun tarvetta. Mitä enemmän viranomaisharkintaa sidotaan lakimääräisiin edellytyksiin, sitä vahvemmaksi muodostuu paine järjestää viranomaistoiminnan kontrolli yksilöiden muutoksenhakuoikeuden avulla. Tämä on tarpeen esimerkiksi viranomaistoiminnan tasapuolisuuden valvomiseksi ja soveltamiskäytännön yhdenmukaisuuden varmistamiseksi. Lakiehdotuksessa matka-avustuksen myöntämisharkintaan on kytketty erinäisiä edellytyksiä, minkä lisäksi perusteluissa luetellaan joukko tässä harkinnassa huomioon otettavia seikkoja. Tällaisessa sääntelyyhteydessä on perustuslakivaliokunnan mielestä asianmukaista vielä selvittää muutoksenhaku mahdollisuuden avaamista.

Työministeriöltä saadun selvityksen mukaan muutoksenhakukielto vastaa niitä periaatteita, joita työhallinnon muutoksenhaussa on harkinnanvaraisten tukien, kuten työllistämistukien ja yhdistelmätuen osalta yleisesti noudatettu. Lainsäädännöllisesti muutoksenhakua on rajoitettu työministeriön esittämällä tavalla. Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunta, silloinen työasiainvaliokunta, on kuitenkin hyväksyessään muutoksenhakuoikeuden rajoittamisen (TyVM 7/1997 vp—HE 73/1997 vp) suhtautunut varauksellisesti valituskieltoon. Valiokunta totesi asiantuntijoiden pitäneen työhallinnon etuuksia koskevia muutoksenhakusäännöksiä liian rajoittavina. Valiokunta pitää edelleen tärkeänä, että muutoksenhakusäännöksiä selvennetään ja muutoksenhakuoikeuden avaamisen asianmukaisuutta arvioidaan uudelleen.

Yksityiskohtaiset perustelut

12 d §. Matka-avustuksen saamisen edellytykset. Matka-avustuksena maksettavan työmarkkinatuen tarkoituksena on parantaa henkilön taloudellisia mahdollisuuksia työllistyä avoimille työmarkkinoille. Säännöksen perusteluista ilmenee, ettei matka-avustus ole nimestään huolimatta rajattu yksinomaan matkakuluihin. Valiokunta korostaa, että matka-avustusta voidaan maksa erilaisten työn vastaanottamisesta välittömästi aiheutuvien huomattavien kustannusten korvaamiseksi. Tällaisiin kuluihin kuuluu esityksessä mainittujen esimerkkien lisäksi mm. lapsen ylimääräiset päivähoitokustannukset, jotka aiheutuvat työssäkäyntialueen ulkopuolella sijaitsevan työn vastaanottamisesta.

12 e §. Matka-avustuksen rajoitukset. Pykälän 2 momentin mukaan matka-avustusta ei voida myöntää jo alkaneeseen työsuhteeseen. Perustuslakivaliokunta on esittänyt säännöksen tämentämistä, koska sen perusteluista ilmenee, että työsuhde voi alkaa ilman avustuksen menettämisen uhkaa jo työvoimaviranomaisen lausunnon perusteella, vaikka Kansaneläkelaitos ei ole antanut kirjallista päätöstä. Tämän mukaisesti työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunta ehdottaa momentin sanamuodon tarkentamista vastaamaan perusteluita.

35 §. Takaisinperintä. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi momentti, jonka mukaan matka-avustus peritään takaisin, jos henkilö eroaa työstä tai omalla menettelyllään aiheuttaa työsuh-

teen päättymisen kuuden kuukauden kuluessa työsuhteen alkamisesta, jollei takaisinperintä ole kohtuutonta. Lisäksi takaisinperintään on sovellettava pykälän 1—4 momentteja, joissa säädetään myös takaisinperintää koskevista yleisistä säännöksistä.

Valiokunta pitää ehdotettua säännöstä asianmukaisena ja katsoo sen antavan viranomaisille riittävästi harkintavaltaa oikeudenmukaisen ja kohtuullisen lopputuloksen takaamiseksi takaisinperinnässä. Takaisinperinnän tarvetta on syytä pyrkiä vähentämään matka-avustuksen tarkoituksenmukaisella jaksottamisella.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 12 e § muutettuna seuraavasti:

12 e §

Matka-avustuksen rajoitukset

(1 mom. kuten HE)

Matka-avustusta ei määrätä maksettavaksi, jos sen perusteena oleva työsuhde on alkanut ennen kuin avustuksen myöntämisestä on *annettu 3 §:n 3 momentissa ja 34 §:ssä tarkoitettu lausunto.*

TyVM 8/2000 vp — HE 159/2000 vp

Helsingissä 16 päivänä marraskuuta 2000

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Jouko Skinnari /sd	Petri Neittaanmäki /kesk
vpj.	Kari Kantalainen /kok	Håkan Nordman /r
jäs.	Tuula Haatainen /sd	Lauri Oinonen /kesk
	Anne Huotari /vas	Pirkko Peltomo /sd
	Kyösti Karjula /kesk	Tero Rönni /sd
	Risto Kuisma /rem	Raija Vahasalo /kok
	Esa Lahtela /sd	Jaana Ylä-Mononen /kesk.
	Jouni Lehtimäki /kok	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Timo Tuovinen.